

LOYIHA BOSHQARUVIDA SOLIQ TIZIMINING O'RNI VA AHAMIYATI

Azimbayev Oybek Baxtiyor o'g'li
O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya
akademiyasi magistranti
azimbaev.aybek92@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14999820>

Annotatsiya. Loyiha boshqaruvida soliq tizimining o'rni va ahamiyati muhim masalalardan biri hisoblanadi. Soliq qonunchiligi loyihaning moliyaviy natijalariga, investitsion jozibadorligiga va umumiy rentabelligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada loyihalarni boshqarishda soliqlarning ta'siri tahlil qilinib, soliq yuki va imtiyozlarining loyihalarga ta'siri baholanadi. Shuningdek, soliqlarning samarali boshqaruvi orqali loyihalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'llari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Loyiha boshqaruvi, soliq tizimi, soliq yuki, soliq imtiyozlari, moliyaviy barqarorlik, investitsion jozibadorlik, soliq rejalashtirish, rentabellik, soliq qonunchiligi, bojxona soliqlari.

Аннотация: Роль и значение налоговой системы в управлении проектами являются важными аспектами. Налоговое законодательство оказывает прямое влияние на финансовые результаты проекта, его инвестиционную привлекательность и общую рентабельность. В данной статье анализируется влияние налогов на управление проектами, оценивается налоговая нагрузка и льготы, а также рассматриваются пути обеспечения финансовой устойчивости проектов за счет эффективного налогового управления.

Ключевые слова: Управление проектами, налоговая система, налоговая нагрузка, налоговые льготы, финансовая устойчивость, инвестиционная привлекательность, налоговое планирование, рентабельность, налоговое законодательство, таможенные налоги.

Annotation: The role and significance of the tax system in project management are crucial aspects. Tax legislation directly affects the financial outcomes of a project, its investment attractiveness, and overall profitability. This article analyzes the impact of taxes on project management, evaluates the tax burden and incentives, and discusses ways to ensure the financial stability of projects through effective tax management.

Keywords: Project management, tax system, tax burden, tax incentives, financial stability, investment attractiveness, tax planning, profitability, tax legislation, customs duties.

Kirish. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish va ularning samaradorligini ta'minlash uchun moliyaviy boshqaruv muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda soliq tizimi alohida o'rin tutib, loyihaning umumiy xarajatlari, rentabelligi va investitsion jozibadorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Soliq yukining noto'g'ri hisoblanishi yoki soliq imtiyozlaridan samarali foydalanilmasligi natijasida loyihaning moliyaviy barqarorligi xavf ostida qolishi mumkin.

Loyiha boshqaruvida soliq tizimining to'g'ri rejalashtirilishi nafaqat soliqqa oid majburiyatlarning bajarilishini ta'minlaydi, balki xarajatlarni optimallashtirish va investitsion muhitni yaxshilash imkoniyatini ham yaratadi. Ushbu maqolada loyiha boshqaruvida soliq tizimining o'rni, asosiy soliq turlari va ularning loyihaga ta'siri, shuningdek, soliqlarni samarali boshqarish strategiyalari tahlil qilinadi.

Asosiy qism:

1. Soliq tizimi va loyiha boshqaruvi o'rtasidagi bog'liqlik

Loyiha boshqaruvi – bu resurslarni samarali boshqarish, loyihaning maqsadlariga erishish va uning moliyaviy barqarorligini ta'minlash jarayoni hisoblanadi. Soliq tizimi esa loyihaning har bir bosqichida muhim rol o'ynaydi.

Soliq tizimining loyiha boshqaruvidagi asosiy ta'sir jihatlari quyidagilardan iborat:

- Moliyaviy rejalashtirish – Soliq majburiyatlari loyihaning umumiy byudjetiga kiritilishi kerak, aks holda kutilmagan xarajatlar moliyaviy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.
- Qonuniylik va huquqiy muvofiqlik – Har qanday loyiha soliqqa tortish qoidalariga mos bo'lishi kerak, aks holda jarimalar va qonuniy muammolar yuzaga keladi.
- Rentabellik va investitsion jozibadorlik – Soliqlar loyihaning foydaliligiga ta'sir qiladi, shuningdek, investorlar soliq yuki minimal bo'lgan loyihalarga ko'proq qiziqish bildiradilar.
- Xarajatlarni optimallashtirish – To'g'ri soliq rejalashtirish orqali loyiha xarajatlarni kamaytirish va resurslardan samarali foydalanish mumkin.

2. Loyihaga ta'sir ko'rsatadigan asosiy soliqlar

Loyiha boshqaruvi jarayonida turli soliqlar mavjud bo'lib, ularning to'g'ri boshqarilishi loyihaning muvaffaqiyatiga ta'sir qiladi. Quyida loyiha boshqaruvida eng muhim hisoblangan soliqlar tahlil qilinadi:

1. Foyda solig'i

Loyiha natijasida olingan daromaddan to'lanadigan foyda solig'i loyihaning sof foydasini kamaytiradi. Shu sababli, soliq stavkalari va imtiyozlar oldindan hisobga olinishi lozim.

2. Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS)

Loyihada ishlab chiqarilgan mahsulotlar yoki xizmatlar uchun qo'shilgan qiymat solig'i hisoblanadi. Agar QQS qaytarilishi yoki chegirmalar mavjud bo'lsa, loyihaning umumiy xarajatlarni kamaytirish mumkin.

3. Jismoniy shaxslar daromad solig'i

Loyiha doirasida ishchilarning ish haqlaridan ushlab qolinadigan soliq majburiyatlari hisobga olinishi lozim. Ishchilar soniga va ularning maoshiga qarab soliq yuki oshishi yoki kamayishi mumkin.

4. Ko'chmas mulk va aktivlar solig'i

Agar loyiha ko'chmas mulk, yer uchastkalari yoki boshqa aktivlardan foydalansa, ushbu aktivlarga soliq stavkalari va to'lov muddati loyihaning xarajatlariga ta'sir qiladi.

5. Import va bojxona soliqlari

Agar loyiha uchun import qilinadigan mahsulotlar yoki xomashyo talab qilinsa, bojxona soliqlari hisobga olinishi lozim. Ayrim hollarda import imtiyozlari mavjud bo'lib, ulardan foydalanish xarajatlarni kamaytirishi mumkin.

3. Soliq tizimi orqali loyihalarni rag'batlantirish

Ko'plab davlatlarda loyihalarni qo'llab-quvvatlash uchun turli soliq imtiyozlari va rag'batlantirish mexanizmlari mavjud. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Soliq imtiyozlari va chegirmalar – Investitsion loyihalar, innovatsion texnologiyalar va eksport bilan bog'liq loyihalar uchun soliq imtiyozlari taqdim etiladi.
- Erkin iqtisodiy zonalar – Ayrim mamlakatlarda erkin iqtisodiy zonalar mavjud bo'lib, u yerda soliqlar sezilarli darajada kamaytirilgan yoki umuman olinmaydi.

- Davlat subsidiyalari va grantlari – Davlat tomonidan taqdim etiladigan subsidiyalar va grantlar loyihalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga yordam beradi.

Soliq imtiyozlaridan to'g'ri foydalanish orqali loyihaning umumiy xarajatlari kamaytirilib, uning daromadlilik oshirilishi mumkin.

4. Soliq strategiyasini rejalashtirishning loyihaga ta'siri

Loyihani samarali boshqarish uchun oldindan puxta soliq rejalashtirishi amalga oshirilishi lozim. Quyidagi jihatlar soliq rejalashtirishda muhim ahamiyatga ega:

- Soliq yukini kamaytirish – Loyiha xarajatlarini optimallashtirish orqali soliqlarni kamaytirish imkoniyati mavjud.
- Soliq to'lovlarini vaqtida amalga oshirish – Jarimalar va qo'shimcha xarajatlarga duch kelmaslik uchun soliq majburiyatlarini belgilangan muddatlarda bajarish kerak.
- Xalqaro soliq rejimlarini hisobga olish – Agar loyiha xalqaro miqyosda amalga oshirilayotgan bo'lsa, xorijiy soliq tizimlari va ikki tomonlama soliqa tortish kelishuvlarini o'rganish lozim.

Xulosa: Loyiha boshqaruvida soliq tizimi muhim rol o'ynaydi. Soliqlar loyihaning rentabelligi, moliyaviy barqarorligi va investitsion jozibadorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Soliq yukini kamaytirish va mavjud imtiyozlardan samarali foydalanish orqali loyihalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlash mumkin.

Soliq strategiyalarini to'g'ri rejalashtirish loyihaning umumiy samaradorligini oshirishga yordam beradi. Ayniqsa, soliq imtiyozlari va chegirmalaridan foydalanish, soliqlarning loyihaga ta'sirini oldindan tahlil qilish, davlat tomonidan taqdim etiladigan rag'batlantiruvchi choralarni o'rganish kabi harakatlar loyiha boshqaruvchilari uchun muhim ahamiyatga ega.

Kelajakda soliq siyosatining yanada moslashuvchan bo'lishi va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilishi muhimdir. Shu sababli, loyiha boshqaruvchilari soliqlarga oid o'zgarishlarni doimiy kuzatib borishlari, soliq strategiyalarini dinamik tarzda moslashtirishlari va soliqlarni samarali boshqarish yo'llarini izlashlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. Bird R., Zolt E. *Tax Policy in Emerging Markets: Challenges and Opportunities*. – IMF Working Papers, 2022
2. Kerzner H. *Project Management: A Systems Approach to Planning, Scheduling, and Controlling*. – Wiley, 2022.
3. OECD. *Tax Policy Reforms 2023: OECD and Selected Partner Economies*. – Paris: OECD Publishing, 2023.
4. Stiglitz J. *Economics of the Public Sector*. – W. W. Norton & Company, 2021.
5. Savoskul K. *Nalogovoe planirovanie v upravlenii predpriyatiem*. – Moskva: Finansy i Statistika, 2020.
6. O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi rasmiy sayti – www.soliq.uz
7. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023.
8. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy sayti – www.mf.uz